

N:o 83.

Auk. till Riksd. Kansli den 30 April 1874, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om förändrad reglering af skjutsväsendet.

(I. A.)

Uti särskilda, inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner, hvilka blifvit till Stats-Utskottets förberedande behandling remitterade, är föreslaget:

1:o) Af Herr *C. Johansson* (i motion N:o 8)

a) att gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldigheten för så väl stad som land måtte, för så vidt jordbruket betungades deraf, upphöra; och att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, efter föregången utredning, om möjligt, till nästa Riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande; och

b) att, för åstadkommande af en sådan utredning, ett reservationsanslag af 5,000 R:dr måtte af Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande ställas;

2:o) Af Herr *A. V. Wigardt* (motion N:o 15), att skjutslegan måtte höjas, der entreprenad finnes, till 1 R:dr 50 öre och, der entreprenad ej finnes, till 1 R:dr 20 öre per mil, gällande vagnslega i begge fallen oberäknad;

3:o) Af Herr *Olof Nilsson*, med hvilken Herrar *L. J. Fahlander*, *Gustaf Haggström* och *C. E. Hjelm* instämt (i motion N:o 16), att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan om vidtagande af åtgärder, ledande derhän, att gästgifveri-, håll- och reservskjutstungan måtte, såsom ett jordbruket särskildt åliggande onus, från jordbruksnäringen aflyftas, samt, der icke särskilda förhållanden påkallade statens mellankomst, skjutslegan å hvarje särskild ort bestämmas genom

entreprenadauktion, och de resande sålunda sjelfve betala värdet af den skjuts, hvaraf de ville sig begagna, samt att Riksdagen måtte för ändamålet anslå erforderliga medel;

4:o) Af Herr *P. Näsman* (i motion N:o 21), att Riksdagen, med tillkännagifvande af sin åsigt, att gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldigheten borde så väl för stad som land upphöra, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på sådant sätt, att jordbruket icke vidare deraf betungades;

5:o) Af Herr *Johannes Andersson* från Jönköpings län, med hvilken Herr *A. Johansson* i Fägerhult instämt (i motion N:o 25), att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att intill dess skjutsskyldigheten kunde på något sätt ordnas så, att de gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldige derifrån befriades, legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts måtte utgöras, der skjutsningen icke bestredes med entreprenad, i stad med 1 krona 70 öre och på landet 1 krona 40 öre milen för hvarje häst, samt att legan för entreprenadskjuts måtte utgå med högst 2 kronor 30 öre milen i stad, och 2 kronor på landet;

6:o) Af Herr *Pehr Ericsson* från Gefleborgs län (i motion N:o 35), att, till dess skjutsskyldigheten kunde på något sätt ordnas så, att de gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldige derifrån befriades, det anslag, som nu utginge till lättnad för skjutstungan, der den genom entreprenad bestreds, måtte höjas från 125,000 R:dr till 200,000 R:dr;

7:o) Af Herr *Christen Assarsson*, med hvilken flere af Kammarens ledamöter sig förenat (i motion N:o 37), att så väl gästgifveri- som håll- och reservskjutsen måtte upphöra, samt att skjutsskyldigheten vid hvarje skjutsställe på viss tid måtte utbjudas på auktion mot rättighet för entreprenör att af resande uppbara viss lega, samt att Konungens Befallningshafvande måtte ega att till entreprenör antaga den, som å auktion gjort det för allmänheten fördelaktigaste anbud samt för dess uppfyllande ställde antaglig säkerhet;

8:o) Af Herr *P. Nilsson* i Östra Kullhult (i motion N:o 40), att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att, intill dess skjutsskyldigheten alldeles blefve skild från jordbruket, legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts måtte, der den icke i följd af särskilda förhållanden vore eller komme att blifva till högre belopp bestämd, utgöras vid gästgifvaregårdar, der skjutsningsbestyret icke vore ståldt på entreprenad, i stad med 2 R:dr 50 öre och på landet med 2 R:dr milen för hvarje häst, samt att vagnslegan måtte utgöra 25 öre milen;

9:o) Af Herr *J. N. Biesert*, med hvilken Herrar *Olof Olsson* i Olebyn, *Erik Gustaf Eriksson* och *Arvid Jönsson* instämt (i motion N:o 58), a) att Riksdagen måtte för sin del besluta, att för så kallad entreprenadskjuts måtte per mil och per häst i skjutslega för stad af den resande erläggas högst 2 kronor samt för landet högst 1½ krona, utom vanlig lega för åkdon, och b) att för bidrag till be-

stridande af entreprenadskjutsen Riksdagen måtte bevilja ett reservationsanslag af 200,000 kronor att på lämpligt sätt fördelas, hvarefter möjligen uppstående brist skulle betäckas genom uttaxering länsvis, enligt samma grunder som för landstings-skatten; samt slutligen c) att när detta förslag endast afsåge att för tillfället i viss mån afhjelpa missförhållanden vid skjutsväsendet, genom att något jemnare fördela denna för några hemman högst betungande börda, Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan om nedsättande af en komité för skyndsamt utarbete af ett efter nutidens kraf lämpadt förslag till skjutsreglering;

10:o) Af Herr *Hans Larsson* (i motion N:o 60), att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts skulle vid gästgifvaregårdar, från och med Juli månads början innevarande år, der skjutsningsbestyret icke vore ställdt på entreprenad, så väl i stad som på landet, utgöra 1 R:dr 20 öre per mil för hvarje häst, samt att legan för entreprenadskjuts så väl på landet som i stad skulle utgå med 1 R:dr 80 öre per mil för häst, oberäknadt åkdonslegan;

11:o) Af Herrar *Nils Larson*, *Hans Andersson* och *Gunnar Eriksson* (i motion N:o 79), a) att anslaget å sjetta hufvudtiteln "till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestreds och vore särdeles tryckande", måtte för år 1875 bestämmas till Tvåhundredrusen kronor; och b) att Riksdagen, med tillkännagifvande af sin åsigt, att gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldigheten borde så väl för stad som land upphöra, måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på sådant sätt, att de nuvarande skjutsskyldige icke deraf vidare särskildt betungades;

12:o) Af Herr *Samuel Johnson*, med hvilken Herr *C. J. Kjellman* instämt (i motion N:o 85), att högsta skjutslegan, der entreprenad inrättades, måtte bestämmas till 2 R:dr per häst och mil; att, der entreprenad för detta pris i förening med de skjutsningsskyldiges bidrag, på sätt nu vore stadgådt, ej kunde åstadkommas, statsbidrag nåtte de skjutsningsskyldige tillkomma; samt att, der entreprenad ej kunde åvägbringas utan dessas oskäligen betungande, legan under sådana förhållanden för gästgifveri-, håll- och reservskjuts måtte höjas till en R:dr 20 öre per mil;

13:o) Af Herr *J. Fahlén* (i motion N:o 91), a) att skjutsningsbestyret öfver allt, der sådant visade sig nödigt eller eljest låte sig göra, måtte anordnas i enlighet med hvad i 5 mom. af Kongl. Kungörelsen den 14 December 1866, angående ny skjutsinrättning å farväg samt vid jernvägs- och kanalstation, stadgades, på det sätt, att skjutsningsskyldighetens utgörande efter entreprenadauktion uppdroges åt den, som erbjöde sig att för minsta lega, efter mil räknadt, dock ej öfverstigande två kronor utom vagnslega för häst per mil, befordra resande; och b) att statsanslaget

för lindring af de mest betungande skjutsstationer måtte höjas till Tvåhundrafemtio-tusen kronor; och

14:o) Af Herr *Johannes Bengtsson* (i motion N:o 138), att skjutsningsbesväret måtte på staten öfverflyttas och kostnaderna för dess utgörande af staten bestridas eller ock lindras genom förhöjning i den nu bestämda skjutslegan till minst två riksdaler per mil.

Missnöjet med skjutsningsbesväret har sedan lång tid tillbaka funnit uttryck uti talrika vid riksdagarne väckta motioner i detta ämne. Dessa hafva också gifvit anledning till förnyade åtgärder, hvarigenom man sökt bereda lindring i nämnda besvär. Såsom den viktigaste bland dessa åtgärder torde kunna anses inrättandet af skjutsentreprenader, och genom dem är obestrilligen ett viktigt steg taget till undanrödjandet af skjutsningsbesvärets menliga inverkan på jordbruket. Enligt de uppgifter, som i Stats-Utskottets utlåtande (N:o 98) angående detta ämne vid nästlidet års riksdag meddelades, voro redan år 1870 entreprenader inrättade vid 951 utaf rikets 1,524 gästgifverier.

Skjutsningsbesvärets ordnande på den grund, att den resande finge betala skjutsens fulla värde, är onekligen i regeln riktigt, men ett tilläpande af denna grundsats skulle otvifvelaktigt leda derhän, att skjutslegan å många orter komme att uppgå till så höga belopp, att samfärdseln derigenom skulle helt och hållet förhindras. Då emellertid samfärdselns befrämjande är en för staten synnerligen viktig angelägenhet, synes således det allmännas intresse bjuda, att fortfarande ett visst belopp bestämmas, utöfver hvilket skjutslegan ej må uppgå. Afseende synes dock å andra sidan äfven böra fästas derå, att den betalning, som den skjutsande eger uppbära, i någon mån motsvarar skjutsens värde; och torde med hänsyn härtill de väckta förslagen om skjutslegans höjande förtjena uppmärksamhet. Den lindring, som genom en förhöjning af legan skulle beredas de skjutsningsskyldige, synes så mycket mera berättigad, som den allmänna prisstegring, hvilken på senare tider egt rum, förorsakat, att de nu gällande legobeloppen i allmänhet väsendtligt understiga hvad skjutsen under nuvarande förhållanden kan anses vara värd. En förhöjning af denna lega synes således af behofvet påkallad. Men då det vid förra riksdagen af Utskottet afgifna förslag till höjandet af skjutslegan vid alla skjutsstationer, oberoende deraf huruvida entreprenader derstädes blifvit inrättade eller ej, icke vann Riksdagens bifall, samt då man vid föregående riksdagar alltjemt sökt mana till skjutsentreprenaders inrättande genom att bereda fördelar åt de stationer, der skjutsen på sådant sätt blifvit ordnad, har Utskottet ansett sig endast böra föreslå, att legan för entreprenadskjuts måtte höjas. De förhållanden, som förut föranledt skilnaden emellan legan för landt- och stadsskjuts, torde numera i väsendtlig mån hafva förändrats, helst med visshet torde kunna antagas, att i allmänhet landtskjutsen i de norra provinserna är för den skjutsningsskyldige vida dyrare än stadsskjutsen på många ställen inom södra och mellersta Sverige. Ett bibehållande af nämnda skilnad synes därför icke af

omständigheterna påkalladt. Någon närmare utredning öfver hvad skjutsen i verkligheten är värd har icke varit Utskottet möjligt att åstadkomma. Ehuru legan för den skjuts, som användes till postbefordringen, i någon mån måste vara olika legan för skjuts i allmänhet, torde emellertid de uppgifter, som kommit Utskottet till handa, angående de belopp, postverket erlägger för postskjutsen, kunna i denna fråga lända till någon upplysning. Enligt dessa uppgifter utgjorde legan för år 1872 i medeltal för hela riket 1 R:dr 16 öre milen för hvarje häst. Dervid torde dock böra anmärkas, dels att kostnaden för postbefordringen å de särskilda landsvägslinierna varit så olika, att t. ex. legan å linierna Avesta—Horndal, Kungsskog—Ölme, Degerfors—Karlskoga, Enköping—Weckholm och Jerna—Trosa m. fl. utgjort omkring 50 öre för milen, under det att legan uppgått å linierna Göteborg—Halmstad och Enköping—Sala till omkring 1 R:dr 40 öre samt å linierna Sundsvall—Östersund och Gelle—Sundsvall till något öfver 1 R:dr 90 öre milen för hvarje häst, dels ock att, der skjuts icke kunnat på beting erhållas mot den lega, postverket, enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref den 19 Augusti 1870, varit berättigadt utgifva, eller högst 2 R:dr från stad och 1 R:dr 60 öre på landet, gästgifveri-, håll- och reservskjutsen blifvit begagnad till postbefordringen. Sedan General-poststyrelsen — enär under loppet af nästlidet års sommar en stor del skjutskontrakt blifvit å entreprenörernes sida uppsagda och derefter mångenstädes öofvervinneliga hinder mött för träffandet af aftal om posternas befordrande mot den ersättning, som på grund af berörda nådiga bref styrelsen varit berättigad utgifva, samt således skjutslagen mer än förut betungats af postföringen — hos Kongl. Maj:t anhållit, att postlegan måtte höjas utöfver de i samma bref stadgade belopp, har Kongl. Maj:t, enligt hvad jemväl uti den till Riksdagen aflåtna nådiga Propositionen, angående postverkets utgiftsstaten för år 1875, finnes anfördt, i nådig skrifvelse till bemälda styrelse af den 9 Januari innevarande år medgifvit, att betingsskjutslegans maximibelopp för postföringen finge höjas till 2 R:dr 50 öre milen. På grund af hvad sålunda förekommit och med hänsyn till de skilda belopp för skjutslegan, som blifvit af motionärerne föreslagna, anser Utskottet legan för entreprenadskjuts böra utgöras så väl från stad som å landet med högst 1 krona 60 öre milen för hvarje häst.

Då emellertid denna förhöjning i skjutslegan endast kan komma till tillämpning, i den mån nya kontrakt om entreprenad komma att upprättas, torde, på det de skjutsskyldige i de orter, der skjutsningstungan är mest tryckande, må redan för den närmaste framtiden beredas någon lindring, det å sjetten hufvudtiteln uppförda anslag till lättnad i skjutsningsbesväret, hvilket anslag nu är upptaget till 125,000 R:dr, böra förhöjas.

Utskottet hemställer alltså,

- a) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att, med bibehållande af nu gällande bestämmelser rörande legan för

- gästgifveri-, håll- och reservskjuts, der skjutsningsbestyret icke är stäldt på entreprenad, Kongl. Maj:t täcktes förordna, att legan för entreprenadskjuts må, der den icke i följd af särskilda förhållanden är eller varder till högre belopp bestämd, utgöras med högst 1 krona 60 öre milen för hvarje häst; samt
- b) att det å sjetten hufvudtiteln i nu gällande riksstat uppförda reservationsanslag »till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestrides och är särdeles tryckande», måtte till 175,000 kronor förhöjas.

Stockholm den 30 April 1874.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

Reservation:

af Herrar Grefve *A. Fr:son Posse, Carl Ifvarsson, E. Key, Friherre J. Ericson, Ola Bosson Olsson* och *Sven Andreasson*: »Då vi hysa den åsigt, att frågan om ett nöjaktigt ordnande af skjutsningsväsendet icke vidare bör undanskjutas, hafva vi ansett de af Utskottet framställda förslag, hvilka vi i hufvudsaken biträdt, endast böra betraktas såsom öfvergångsstadganden, åberopande vi i öfrigt såsom vår mening följande, af inkomstafdelningen uppgjorda, i Utskottets plenum utaf halfva antalet af dess ledamöter understödda förslag till utlåtande:

Utskottet har ansett sig till en början böra i korthet redogöra för skjutsväsendets uppkomst och utveckling, samt den behandling dithörande frågor under de senaste åren vunnit,

Till hämmande af den sedan uråldriga tider utöfvade våldgästningen utfärdade redan konung Magnus Ladulås år 1285 en stadga, hvarigenom påbjöds, att ingen vägfärande man skulle gästa utan mot penningar, och att i hvarje by en särskild person skulle förordnas att på dessa vilkor åt vägfärande tillhandahålla hvad som tarfvades, äfvensom att ingen fick taga friskjuts, som icke hade konungens bref dertill. Ett viktigt steg i samma syfte togs under konung Magnus Smeks regering genom de

åren 1335 och 1344 utfärdade påbud, hvarigenom förordnades, att vid allmänna vägar så kallade "taverner" om möjligt skulle inrättas, och hårdt straff sattes så väl för den, som våldgästning gjorde, som för den, hvilken emot egarens vilja tog hans häst och den nyttjade. Under den följande tiden var alltjemt skjutsväsendets ordnande föremål för statsmakternas omsorg, och särskildt visade konung Johan III mycket nit vid behandlingen af denna fråga. Att upprepade klagomål anförts öfver skjutsningsbesväret, synes framgå deraf, att under tiden emellan åren 1560—1694 icke mindre än 30 författningar i detta ämne utfärdats. För erhållande af befrielse från skyldighet att prestera friskjuts och gästning åt dem, som reste i kronans ärenden, beviljades vid 1642 års riksdag skjutsfärdspenningar för två år att med tre daler samt utgöras af hvarje helt hemman och af de mindre i förhållande derefter. Vid 1647 års riksdag ansåg sig allmogen ej kunna uthärda med skjutsfärdspenningarne, men år 1649 åtogos de åter under samma vilkor, som i 1642 års riksdagsbeslut, hvarefter de fortfarande utgjorts med 3 daler eller 75 öre per mantal af krono- och skattejord samt $1\frac{1}{2}$ daler af allmänna frälset; och ingår nämnda skatt numera i mantalsräntan.

Den ursprungliga legan synes hafva varit afsedd att fullt motsvara skjutsens värde enligt dåvarande förhållanden, enär, efter hvad af 1856—1858 års Riksdags Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott i betänkande angående denna fråga blifvit anfördt, den lega, som i 1734 års gästgifverordning föreskrefs, och som bestämdes till 8 öre för land och 16 öre för stad samt dessutom 1 öre för en kärra per mil, med inberäkning af kärrpenningar efter jemförelser emellan markegångsprisen åren 1731—1732 och 1733 med dem, som gällde för åren 1854, 1855 och 1856 å spanmål och hö, motsvarande 31 sk. $11\frac{1}{2}$ rst. för land och 1 R:dr 12 sk. 4 rst. allt banko för stad, eller 1 R:dr och 1 R:dr 88 öre rmt, om spanmål toges till värdemätare, samt 37 sk. för land och 1 R:dr 21 sk. 11 rst. banko för stad, eller uti riksmynt 1 R:dr och 16 öre och 2 R:dr 19 öre, om hö blefve värdemätaren. Genom myntvärdets fallande kom dock snart nämnda lega icke att stå i ett tillbörligt förhållande till besväret, och ehuru legan på Rikets Ständers tillstyrkan år 1756 något höjdes, blef dock fortfarande skjutsbesväret föremål för befogade och allvarsamma klagomål.

Sedan derefter legan vid särskilda tider blifvit ytterligare något förhöjd, vidtogos, i anledning af Rikets Ständers vid 1840—1841 års riksdag derom gjorda framställning, år 1844 åtgärder för tillvägabringande af entreprenader. Derigenom vanns visserligen en icke ringa fördel. De skjutsningsskyldige befriades nemligen på en mängd ställen från denna för sedligheten och jordbrukets förkofran menliga naturaservitut; men det penningebidrag, som på de flesta ställen måste af de skjutskyldiga hemmanen utgöras, blef för jorden en börda, så mycket mera tryckande, som den var ojemnt fördelad.

Vid 1856—1858 års riksdag uttalade Rikets Ständer den åsigt, att jord-

bruket borde, så snart sig göra läte, från skjutsningsbesväret fullkomligt befrias. Den lämpligaste utvägen härtill ansågo Rikets Ständer vara att, jemte förhöjning af skjutslegan, fortgå på den sedan år 1840 beträdda banan att medelst entreprenaders befrämjande befordra frågans lösning genom den enskilda företagsamheten; och anhöllo i följd häraf Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 28 Oktober 1857, dels att skjutslegan måtte till uppgifna belopp höjas, dels att vissa åtgärder till befordrande af entreprenader måtte vidtagas, dels ock att en komité måtte förordnas för utredande af frågan, huruvida och på hvad sätt skjutsningsbesväret måtte kunna från jordbruket skiljas samt denna angelägenhet för öfrigt i framtiden på lämpligaste sätt ordnas. Med bifall till denna Rikets Ständers framställning meddelade Kongl. Maj:t under den 11 December 1857 åtskilliga föreskrifter i ändamål att bereda lättnad vid tillvägbringande af entreprenader, hvarjemte legan höjdes till de af Rikets Ständer föreslagna belopp, och en komité tillsattes för uppgörande af förslag till skjutsningsbesvärets ordnande. Denna komité, som den 31 Augusti 1859 afgaf underdånigt betänkande, uttalade deri hufvudsakligen den mening, att gästgifveri-, håll- och reservskjutsningen icke vidare borde vara en jorden åliggande naturaprestation, samt så väl skyldighet som rättighet för de skjutsskyldige att bestrida sådan skjutsning upphöra och hemmanens indelning i skjutslag icke heller bibehållas, äfvensom att alla hemmanen, som enligt lag och författningar vore skjutsskyldige, men af en eller annan anledning icke utgjorde gästgifveri-, håll- och reservskjuts, derefter borde, lika med dem, som då vore till skjutsning indelade, bidra till kostnaden för skjutsningens uppehållande, samt att städernas andel i detta bidrag borde bestämmas efter ett visst, rättvist förhållande till de skjutsskyldiges å landet.

Uti nådig skrifvelse af den 13 Januari 1860 öfverlemnade Kongl. Maj:t bemålde komiterades betänkande till 1859—1860 årens Riksdag, dervid Kongl. Maj:t, som hufvudsakligen gillade de åsigtter, komiterade uttalat, äskade Rikets Ständers yttrande öfver berörda betänkande med deruti intagna förslag i dess helhet. Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som vid denna riksdag behandlade frågan, hemställde, att gästgifveri-, håll- och reservskjutsen måtte skiljas från jordbruket och öfvertagas af staten, hvarjemte Utskottet föreslog, att till betäckande af kostnaderna härför ett årligt förslagsanslag af 600,000 R:dr måtte å riksdagens sjetta hufvudtitel anvisas. Denna Utskottets hemställan blef dock af Rikets Ständer afslagen.

I anledning af åtskilliga motioner, som vid 1862—1863 årens riksdag i förevarande ämnen väcktes, och hvaröfver Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet afgaf betänkande, förnyade Utskottet hufvudsakligen sin vid föregående riksdag gjorda hemställan, hvilken dock ej heller vid denna riksdag bifölls. Rikets ständer beslöto deremot, att på riksstatens Sjetta hufvudtitel uppföra ett årligt reservationsanslag, stort 100,000 R:dr, att, staldt till Kongl. Maj:ts disposition, användas til lättnad för skjutsningstungan i de fall, der den genom entre-

prenad bestreds och befunnes särdeles tryckande, hvarjemte Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 30 November 1863 anhöllo, att Kongl. Maj:t täcktes å alla gästgifvaregårdar i riket, så vidt görligt funnes, inrätta entreprenader, dervid en till vissa belopp förhöjd skjutslega borde få uppbäras. Genom cirkulär af den 24 Januari 1865 till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Kammar-kollegium utfärdade Kongl. Maj:t värmare föreskrifter angående ofvan berörda anslags fördelning emellan de skjutskyldige, men några vidare åtgärder i anledning af Rikets Ständers omförmälda beslut blefvo icke af Kongl. Maj:t vidtagna. På grund häraf förnyade Rikets Ständer vid 1865—1866 årens riksdag uti underdånig skrifvelse den 2 Maj sistnämnda år sin vid föregående riksdag framställda anhållan om entreprenaders inrättande och skjutslegans höjande; och blef vid samma riksdag anslaget till skjutsningstungans lättande förhöjdt till 125,000 R:dr.

Genom kungörelse den 14 December 1866 förordnade, i anledning af berörda riksdagsbeslut, Kongl. Maj:t, som ansett förslaget om skjutsningens ordnande genom ovilkorlig entreprenad vid alla stationer böra förfalla, att, på sätt Rikets Ständer anhållit, skjutslegan der, hvarest entreprenader vore eller blefve inrättade, finge utgå med högst 1 riksdaler 50 öre i stad och 1 riksdaler 20 öre på landet; hvarjemte stadgades, att, då behof af ny skjutsinrättning å farvåg äfvensom vid jernvägs- eller kanalstation uppstode och sådan inrättning icke kunde åstadkommas utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle ordna dylik skjutsinrättning på det sätt, att skjutsningsskyldigheten efter entreprenad-auktion på högst 2 år öfverlemnades till den, som erbjöde sig skjutsa för minsta lega och för detta åtagande ansåges vederhäftig, samt att de resande skulle vara pligtige att vid sådan skjutsinrättning, utan afseende på om legans belopp derstädes vore högre än den i allmänhet för entreprenader gällande lega, samma belopp till entreprenören erlægga, då skjuts begagnades.

Äfven vid 1867 års riksdag väcktes åtskilliga motioner angående skjutsningsbesvärets ordnande. I utlåtande N:o 72 hemställde Stats-Utskottet, dit dessa motioner remitterades, att Riksdagen måtte, jemte tillkännagifvande af sin åsigt att jordbruket borde från gästgifveri-, håll- och reservskjutskyldigheten befrias, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på lämpligt sätt samt utredning om de kostnader, hvarmed staten möjligen borde fortfarande härtill bidraga. Frågan förföll emellertid, sedan Utskottets hemställan af Andra Kammaren blifvit bifallen men af Första Kammaren afslagits.

Vid 1868 års riksmöte anhöll Riksdagen, i anledning af åtskilliga i förevarande ämne jemväl då väckta motioner, i underdånig skrifvelse den 13 Maj samma år, att Kongl. Maj:t täcktes låta genom vederbörande länsstyrelser utreda de förhållanden, som kunde anses föranleda, att bidragen för entreprenadinrättningarna å många orter fortfarande uppginge till så höga belopp, att de måste anses särdeles betungande,

samt att Kongl. Maj:t ville låta för Riksdagen framlägga den sålunda åstadkomna utredning jemte förslag till de åtgärder, hvilka för berörda missförhållandes undanrödjande kunde finnas lämpliga.

I afvaktan på det förslag, som på grund af senast omförmälda underdåniga skrifvelse vore att från Kongl. Maj:t förvänta, fann 1869 års riksdag, ehuru frågan äfven då bragtes på tal, sig icke böra angående densamma vidtaga några åtgärder.

Sedan Kongl. Maj:t, på grund af Riksdagens berörda skrifvelse, anbefallt samtliga länsstyrelserna att i det syfte, skrifvelsen afsåge, utreda de förhållanden den berörde, samt uppgifter och förslag i nämnda hänseende från rikets samtliga län inkommit, aflät Kongl. Maj:t till 1870 års riksdag nådig skrifvelse i ämnet jemte en sammanfattning af länsstyrelsernas uppgifter och förslag; på anförda skäl förklarade emellertid Kongl. Maj:t sig icke böra föreslå någon särskild lagstiftningsåtgärd i förevarande hänseende. Uti det denna skrifvelse bilagde statsråds-protokoll omförmäles, att Kongl. Maj:t jemväl infordrat yttranden från samtliga länsstyrelserna och landstingen öfver ett af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län framställt förslag om skjutsbesvärets ordnande länsvis. På grund af de praktiska svårigheter, detta i detalj utförda förslag mötte, hade detsamma emellertid af de flesta bland landstingen blifvit afstyrkt. I öfverensstämmelse härmed blef jemväl en vid samma riksdag väckt motion om, att, med skjutsens skiljande från jordbruket, det skulle öfverlemnas till landstingen att ordna skjutsväsendet af Riksdagens båda Kammare afslagen.

Frågan om skjutsens ordnande länsvis bragtes ånyo å bane vid 1871 års riksdag genom en inom Riksdagens Andra Kammare i sådant syfte väckt motion. Denna motion afsåg, att entreprenader å hvarje skjutsstation skulle inrättas, och att den resande skulle få vidkännas den lega, som enligt lägsta entreprenad-anbudet blifvit bestämd, men att denna lega skulle af Kongl. Maj:t, efter dess Befallningshafvandes hörande, kunna, i den mån samfärdseln å orten ansåges sådant påkalla, nedsättas genom meddelande af understöd från medel, som för sådant ändamål skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Motionen blef till sina hufvudsakliga delar af Andra Kammaren bifallen, hvaremot den af Första Kammaren afslogs.

En vid 1872 års riksdag, angående reglering af skjutsväsendet väckt motion blef, i enlighet med hvad dåvarande Stats-Utskott hemställt, af Riksdagens Första Kammare afslagen. Andra Kammaren beslöt deremot, att Riksdagen, jemte anmälan om hvad i ämnet förekommit och med tillkännagifvande af sin åsigt, att gästgifveri-, håll- och reservskjutskyldigheten borde så väl för stad som land upphöra, skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes efter föregången utredning, om möjligt, till följande riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets ordnande på sådant sätt att jordbruket icke vidare deraf betungades.

Vid 1873 års riksdag hade Stats-Utskottet, i anledning af flerfaldiga motioner i samma ämne, föreslagit en förhöjning i skjutslegan. Utskottets hemställan vann dock icke bifall i någondera af Kamrarne. Enligt hvad af de i Kamrarne förda

diskussions-protokoll synes framgå, var Första Kammarens afslag å Utskottets hemställen hufvudsakligen föranledt deraf, att förhöjningen för skjutslegan hade föreslagits ej allenast vid entreprenad-stationerna utan äfven vid stationer, der skjutsentreprenad ej vore inrättad. Andra Kammaren ansåg, att det steg till skjutsningstungans lindrande, som Utskottet föreslagit, vore allt för obetydligt, och förnyade sitt under nästföregående riksdag fattade beslut.

Af hvad här ofvan blifvit anfördt, vill det synas, som om icke allenast de klagomål öfver skjutsningsbesväret, hvilka tid efter annan förekommit, utan äfven de svårigheter, som mött vid afgörandet af de i och för frågans lösning framlagda förslag, haft sin egentliga grund i den omständighet, att man, med bibehållande af en för hela landet bestämd taxa, icke vederbörligen tillämpat den obestriddigen riktiga grundsatsen, att den resande bör godtgöra skjutsens fulla värde.

Medgifvas bör, att det är i hög grad orättvist och obilligt, att en del af jordbruket måste vidkännas ganska betydliga uppföringar för resandes fortskaffande med skjuts; och ehuru visserligen, till följd af anlagda jernvägar och utvidgade vattenkommunikationer, skjutsbördan å många orter under senare tider blifvit lättad, är dock förhållandet ingalunda sådant öfver hela landet, och torde ej heller en sålunda ojemt fördelad lättnad kunna utgöra ett skäl, hvarför jordbruket fortfarande skall ensamt vidkännas denna börda. I orter, der ringa kommunikationsanstalter af nyssnämnda slag finnas, kunna dessa icke hafva utöfvat något särdeles stort inflytande på skjutsningsbesväret, och der mera fullständiga sådana tillkommit, hafva de ofta nog endast så till vida haft inflytande på skjutsväsendet, att samfärdseln derigenom tagit en annan riktning, och således omförmälda besvär kommit att förflyttas från en till en annan del af den skjutsskyldige jorden. Stegrade arbets- och försellöner hafva i alla fall numera föranledt större uppföringar från de skjutsskyldiges sida. än förut, då dessa löner voro lägre och taxan för skjutslegan stod i ett närmare förhållande till dem. Orättvisan har alltså blifvit större än förut och krafvet på dess afskaffande med det samma desto mera berättigadt.

Att staten skulle öfvertaga skjutsningsbestyret, torde emellertid icke vara lämpligt inom vårt glest bebodda land, der på åtskilliga vägar skjuts mera sällan ifrågakommer, samt således, om staten skulle nödgas anskaffa och underhålla hästar och fordon, hvilka endast för nämnda ändamål skulle användas, de derigenom uppstående kostnader icke skulle slå i rimligt förhållande till inkomsterna, äfven om legan för skjutsen bestämdes till ganska högt belopp. All tanke derpå synes således, åtminstone för det närvarande, böra öfvergifvas.

De olikheter, som i afseende icke allenast på kommunikationsväsendet utan äfven på prisförhållandena och lokala omständigheter förefinnas de särskilda orterna emellan, göra det knappast tänkbart, att skjutsningsväsendets ordnande i sammanhang med skjutsningsbördans lyftande från jordbruket skulle kunna åstadkommas genom en för hela riket gällande lagstiftning, i synnerhet om denna skulle ingå i detaljerade

bestämmelser rörande skjutsningens ordnande. Det synes alltså, som om enda medlet för frågans lösning vore det, att, med antagande af den grundsatsen såsom allmän regel, att den resande borde betala skjutsens fulla värde, de närmare bestämmelserna om skjutsväsendets ordnande finge meddelas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och landstingen, således läns- eller distriktvis, så att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hade att, såsom hittills, tillse, det resande, utan för stor tidsutdrägt eller andra olägenheter, blefve fortskaffade med skjuts å de vägar, der sådant vore nödigt, samt att landstingen i öfrigt finge taga frågan om händer.

Utskottet föreställer sig, att, om de nu gällande allmänna föreskrifterna angående skjutslegan upphäfdes, och landstingen således finge frihet att, utan någon på förhand bestämd taxa, handhafva frågan, skjutsningsbesväret, med få undantag, skulle kunna upplåtas på entreprenad, utan att hvarken staten eller nuvarande skjutsskyldige skulle behöfva träda emellan, samt att, om ock ett eller annat fall skulle inträffa, der antingen ingen skjutsentreprenör stode att finna, eller skjutslegan uppginge till så högt belopp, att samfärdseln derigenom i väsendtlig mån skulle förhindras, skjutsväsendet inom hvarje landstingsområde lätt nog skulle kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas, om vederbörande landsting till detsammas befrämjande beviljade nödiga medel. Billigheten fordrar dock, att i sådant fall icke det län eller landstingsområde, som nödgades göra slika uppoffringar, skulle ensamt få vidkännas dessa, utan torde staten då böra i någon mån bidraga med penningeunderstöd, som dock böra kunna inskränkas till högst hälften af de kostnader, landstinget åtagit sig i sådant hänseende. Om frågan på ofvan angifna sätt komme att afgöras, skulle i allt fall deraf sannolikt följa, att det nu för ändamålet utgående statsanslaget i en snar framtid till större delen blefve öfverflödigt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet hemställa,

- a) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan, vidtaga sådana åtgärder, som leda derhän, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och landstingen må, utan hinder af någon på förhand bestämd taxa för skjutslegan, få läns- eller distriktvis ordna gästgifveri-, håll- och reservskjutsväsendet efter sig företeende omständigheter, dock så att den resande må betala skjutsens fulla värde, der entreprenör kan erhållas och landstinget icke finner skäligt anslå medel för skjutslegans nedsättande; och
- b) att Riksdagen måtte medgifva, att, der landstinget nödgas anslå medel för skjutsväsendets befrämjande, högst hälften af det sålunda utgifna belopp måtte, efter Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, landstinget af statsverket ersättas.